

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SUSANNA PÖYSTI

Perheohjaus Porin kaupungin varhais- kasvatuksessa

Perheohjauksen hyötyjä vanhempien ja työntekijöiden näkökulmista

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA
YLEMPI AMK
2022

Tekijä(t) Pöysti, Susanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä toukokuu 2022
	Sivumäärä 37	Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi Perheohjaus Porin kaupungin varhaiskasvatuksessa. Perheohjauksen hyötyjä vanhempien ja työntekijöiden näkökulmista.		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalian koulutusohjelma, sosionomi ylempi AMK		
Tiivistelmä <p>Tutkimukseni tavoitteena on arvioida Porin kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjauspalvelun hyötyjä asiakasperheiden ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmista. Perheohjaus on varhaiskasvatuksen asiakasperheille suunnattu matalan kynnyksen, ennaltaehkäisevä perhepalvelu. Perheohjauksen tavoitteena on perheen hyvinvointi, vanhemmuuden tukeminen ja toimiva lapsiperhe. Perheiden lisäksi perheohjauksen tarkoituksena on varhaiskasvatuksen työntekijöiden perustyön tukeminen ja yhteistyön lisääminen.</p> <p>Tutkimuksen tietoperustaa varten tutustuin eri kaupunkien perheohjauspalveluihin tutkimalla kaupunkien verkkosivuja sekä lukemalla aiheesta kirjallisuudesta sekä aiemmin julkaistuista opinnäytetöistä. Porin perheohjauksen toimintamallin lisäksi kerron tietoperustassa siitä, miten perheohjausta on lähdetty Porin varhaiskasvatuksessa toteuttamaan hanketyön muodossa. Tämä osuus tietoperustassa perustuu kokemustietooni varhaiskasvatuksen perheohjaajan työssä.</p> <p>Tutkimukseeni osallistui varhaiskasvatuksen asiakasperheitä ja työntekijöitä arvioimalla, mitä hyötyä perheohjauksesta on ollut heidän perheelleen tai varhaiskasvatuksen työntekijän arjen työhön. Materiaalia tutkimukseeni keräsin kyselyjen ja puolistrukturoitujen haastattelujen avulla. Kertyneen materiaalin analysoin teema-analyysin keinoin. Näin sain vastauksia asettamiini tutkimuskysymyksiin.</p> <p>Tutkimustuloksista ilmenee, että perheohjaus koetaan tarpeelliseksi ja helposti saatavilla olevaksi palveluksi. Vanhemmat kokevat, että perheohjaajan kanssa työskentely tukee vanhemmuutta ja perheen voimavaroja konkreettisten neuvojen ja keskusteluavun kautta. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta katsottuna perheohjaajan kanssa tehtävä yhteistyö vähentää työn kuormittavuutta, antaa lisäresursseja perustyölle ja lisää yhteistyötä. Perheohjaajan kanssa käytävä refleктоiva ja konsultoiva vuoropuhelu vahvistaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten omia näkemyksiä.</p>		
Avainsanat varhaiskasvatus, perheohjaus, perhepalvelu, vanhemmuuden tukeminen		

Author(s) Pöysti, Susanna	Type of Publication Master's thesis	Date May 2022
	Number of pages 37	Language of publication: finnish
Title of publication Benefits of family guidance in early childhood education in Pori, perspective of customer families and early childhood education employees.		
Degree programme Degree Programme in Social Services, Master of Social Services		
Abstract <p>The aim of this research is to evaluate the benefits of the family guidance for early childhood education in the city of Pori from the perspectives of client families and early childhood education employees. Family guidance is a low-threshold, preventive family service aimed at families with early childhood education. The goal of family guidance is the well-being of the family, support for parenting and a functioning family with children. In addition to families, the purpose of family guidance is to support the basic work of early childhood education workers and increase co-operation.</p> <p>For the knowledge base of my research, I became acquainted with family guidance services in different cities by researching the cities' websites and reading about the literature and previously published theses on the topic. In addition to the Pori family guidance operating model, I will describe in the knowledge base how family guidance has been implemented in early childhood education in Pori in the form of project work. This contribution to the knowledge base is based on my experience of working as a family counselor in early childhood education.</p> <p>Client families and employees participated in my development work by evaluating the benefits of family guidance for their family or the daily work of the early childhood worker. I collected material for my development assignment through surveys and semi-structured interviews. I analyzed the accumulated material by means of thematic analysis. This is how I got answers to the development questions I set.</p> <p>The results of the research show that family guidance is perceived as a necessary and easily accessible service. Parents feel that working with a family counselor supports parenting and family resources through concrete counseling and discussion assistance. From the perspective of early childhood education workers, co-operation with a family counselor reduces the workload, provides additional resources for basic work and increases co-operation. Reflective and consultative dialogue with the family counselor reinforces the own views of early childhood education professionals.</p>		
Keywords early childhood education, family guidance, family service, support for parenting		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TIETOPERUSTA	7
2.1 Perheohjaus muissa kunnissa, opinnäytetöissä ja kirjallisuudessa	7
2.2 Perheohjauksen määritelmä Porin toimintamallissa.....	10
2.3 Perheohjaus Porin kaupungin varhaiskasvatuksessa: kuvaus Varhaiskasvatus perheiden arjen tukena -hankkeesta ja perheohjaajan työstä.....	12
2.4 Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen tavoitteet	15
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
3.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimustarpeen määrittely	17
3.2 Tutkimusprosessi	18
3.3 Tutkimuksessa käytetyt menetelmät.....	19
3.3.1 Kyselytutkimus varhaiskasvatuksen työntekijöille ja vanhemmille.....	19
3.3.2 Puolistrukturoitu haastattelu asiakasperheille.....	20
3.4 Kyselyjen ja haastattelujen tuottamaa aineistoa	21
3.4.1 Varhaiskasvatuksen henkilöstölle tehdyn kyselyn tuloksia.....	23
3.4.2 Asiakasperheille suunnatun kyselyn ja puolistrukturoidun haastattelun tuloksia	24
4 JOHTOPÄÄTÖKSET	26
4.1 Mitkä asiat perheohjaajan kanssa tehtävässä yhteistyössä ovat lisänneet perheen hyvinvointia ja tukeneet vanhemmuutta?	26
4.2 Mitä vaikutuksia perheohjaajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä on varhaiskasvatuksen ammattilaisten työhön?.....	28
4.3 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen merkitys perheille, vanhemmille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille.....	30
5 POHDINTA.....	31
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Perheohjauksen toimintamalli Porin kaupungin varhaiskasvatukseen on kehitetty yhdessä Krista Jaakonsaaren ja Marika Lehdon kanssa sosiaalialan ylemmän AMK:n opinnoissa. Yhteinen kiinnostus tähän aiheeseen syntyi varhaiskasvatuksesta kertyneen työkokemuksen pohjalta. Olemme samaa mieltä siitä, että sekä varhaiskasvatuksen henkilöstö että asiakasperheet hyötyvät perheohjauksen mukanaan tuomasta lisäresurssista. Yhteiset aivoriihet ja ideoinnit loivat pohjan Kristan ja Marikan jo aiemmin julkaistuille opinnäytetöille, joissa he ovat toimintamallin luomisen lisäksi pohtineet perheohjauksen tarvetta sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden että perheiden näkökulmista. Ideointivaiheessa olimme yhteydessä Porin kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Ritva Välimäkeen ja palveluvastaava Tiina Pennaseen. Esittelimme heille ajatuksiamme perheohjauksesta ja jatkojalostimme ideaa yhdessä.

Perheohjaus käynnistyi Porin kaupungin varhaiskasvatuksessa 1.4.2021 Varhaiskasvatus perheiden arjen tukena -hankkeen myötä. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kertoa kokemustietoa perheohjauksen käynnistymistä sekä tuoda esiin perheohjauksen hyötyjä työntekijöiden ja asiakasperheiden näkökulmista. Tietoperustassa kuvailen perheohjauksen taustaa ja käsitettä eri kaupunkien perheohjauspalveluita tutkimalla, kirjallisuuteen tutustumalla sekä aiheesta tehtyjen opinnäytetöiden kautta. Kerron myös tarkemmin Porin toimintamallista ja kokemuspohjalta perheohjaajan työstä Porin perheohjauspalvelussa. Tutkimuksessani arvioin perheohjauksen hyötyjä ja vaikuttavuutta suhteessa perheohjaukselle asetettuihin tavoitteisiin. Arviointia tehdään varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnatun kyselyn tuloksia tarkastelemalla. Asiakasperheiden näkökulmasta perheohjauksen kokemuksia ja hyötyjä on kartoitettu myös kyselyn sekä puolistrukturoidun haastattelun avulla.

Olen työskennellyt varhaiskasvatuksen erilaisissa toimintayksiköissä yli 15 vuoden ajan. Minulla on kokemusta päiväkotien ryhmissä työskentelemisen lisäksi avoimesta varhaiskasvatuksesta, jossa korostuu perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Työmuotoon

kuuluu lapsiryhmissä työskentelyn lisäksi perhekerhotoimintaa, jossa lapsiperheiden arkeen liittyvät ilot, voimavarat ja haasteet tulevat läheltä tarkasteltaviksi. Työkokemukseni varhaiskasvatuksessa on muodostanut vankan ammatillisen näkökulman, jonka myötä voin todeta, että perheet tarvitsevat kasvatuksellista tukea, vertaistukea ja neuvontaa. Lapsiperheiden haasteet, kasvatuskäytännöt, arjen hallinta, vanhemman oma jaksaminen ja perhesuhteiden ongelmat ovat tulleet osaksi varhaiskasvatuksen työntekijöiden arkea lapsen hoitoon, kasvuun ja kehitykseen liittyvien asioiden rinnalle. Varhaiskasvatus on otollinen ympäristö matalan kynnyksen, ennaltaehkäisevälle tuelle, koska se on vahvasti lapsiperheiden arjessa näkyvä toimija.

Julkisessa keskustelussa kuulee useasti sanottavan, että vanhemmuus on hukassa. Tällä ilmaisulla tarkoitetaan sitä, että vanhempien epävarmuus ja epätietoisuus kasvatajan rooliin kuuluvista asioista on lisääntynyt. Vanhemmuus saatetaan kokea jopa niin haastavana, että vanhempien on vaikea löytää uusia ja toimivia selviytymistapoja. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 129-130). Tämän päivän vanhemmuuteen tuovat omat erityispiirteensä esimerkiksi sosiaalinen media, joka helposti antaa tiettyä kuvaa vanhemmuudesta ja siitä millaista sen pitäisi olla.

Yhteistyö vanhempien kanssa on varhaiskasvatuksen perustyöhön kuuluva ja Varhaiskasvatuksen perusteissa määritelty työmuoto, johon varhaiskasvatuksen henkilökunta on sitoutunut. Päivittäinen yhteydenpito vanhempiin, vanhempaintapaamisten järjestäminen lasten asioissa sekä yhteistyö perheen ja muiden perhettä auttavien tahojen kanssa ovat osa varhaiskasvatuksen työntekijöiden arkea. Luottamuksellinen ja kunnioittava vuorovaikutus sekä yhteinen, samansuuntainen tekeminen ovat yhteistyön kannalta merkittäviä asioita. Lapsiryhmän luotsaaminen ja tavoitteellinen toiminnan suunnittelu vievät suurimman osan työntekijöiden ajasta, jolloin lisäresurssi vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön on tarpeen. Perheohjauksen tarkoituksena on lisätä varhaisen tuen työmuodon tarjoamaa tukea perheille ja konsultointiapua varhaiskasvatuksen henkilöstölle. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29-31; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 30-31.)

2 TIETOPERUSTA

Tässä luvussa kuvaan perheohjausta muissa kunnissa, kirjallisuudessa ja aiemmin tehdyissä opinnäytetöissä, sekä määritän perheohjauksen Porin toimintamallin käsitettä. Lisäksi kuvailen kokemustiedon pohjalta tarkemmin Porin kaupungissa 1.4.2021 aloitetun perheohjaushankkeen käynnistymistä ja perheohjaajan työtä.

2.1 Perheohjaus muissa kunnissa, opinnäytetöissä ja kirjallisuudessa

Varhaiskasvatuksen perheohjaukselle on ollut vaikea löytää selkeää määritelmää osana lapsiperheiden palveluita. Yleisemmin on puhuttu perhetyöstä tai ennaltaehkäisevästä perhetyöstä. Perheohjaus -käsite on kuitenkin yleisesti käytössä varhaiskasvatuksen perhepalvelua tarjoavissa kunnissa, ja se kuvaa palvelua paremmin kuin perhetyö -käsite, joka mielletään usein osaksi sosiaalihuolto- tai lastensuojelupalvelua. Useiden kuntien tarjoama perheohjauspalvelu ja aiheesta tehdyt opinnäytetyöt ovat helpottaneet käsitteen määrittelyä. Tässä kappaleessa ennaltaehkäisevä perhepalvelu ja perheohjaus -käsitteet nivoutuvat tekstissäni yhteen ja niillä tarkoitetaan samaa varhaiskasvatuksen perheohjausta.

Rönkkö ja Rytönen (2010, 32) käyttävät perheohjauksesta nimitystä varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevä perhepalvelu ja sen tarkoituksena on opastaa ja neuvoa lapsiperheitä erilaisten tukimuotojen avulla. Perhepalvelu on käytännönläheistä keskustelua, neuvontaa ja ohjaamista vanhemmuuteen ja lapsiperhearkeen liittyvissä asioissa sekä tarvittaessa esimerkiksi palveluohjausta. Perheen omien toimintavalmiuksien tukeminen on keskiössä sekä varhaisen tuen merkitys mahdollisesti kehittyvien lisähaasteiden ehkäisyssä.

Myös Järvinen ym. (2012, 78, 80) tukevat tätä näkemystä perheohjauksesta varhaiskasvatuksessa ennaltaehkäisevänä perhepalveluna. Varhaiskasvatuksessa tehtävän perheohjauksen lähtökohtana on henkilöstön tai vanhempien huoli lapsen hyvinvoinnista tai vanhemman omasta jaksamisesta. Varhaiskasvatuksessa perheohjauksen tavoitteena on tarjota tukea lapselle ja perheelle erilaisissa elämäntilanteissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tukemalla perheen arkea voidaan vahvistaa lapsen ja

perheen voimavaroja. Tukea ja voimavarojen vahvistamista voidaan tarvita esimerkiksi vanhempana toimimisessa, lapsen kasvatuksessa, parisuhteessa, vanhempien erotilanteissa tai arjen yllättävissä haasteissa. Perheohjaus on varhaiskasvatuksen asiakasperheille suunnattu palvelu, jonka keskeisiä periaatteita ovat helppo saatavuus, asiakaslähtöisyys, osallistavat toimintatavat, voimavarojen vahvistaminen ja leimamattomuus sekä tuen vieminen perheen arjen ympäristöön eli osaksi lapsen kasvu- ja kehitysympäristöjä. Perheohjauksen asiakkaista ei pidetä asiakasrekisteriä, eikä perheohjauksesta kirjata mitään merkintöjä. Perheohjaus perustuu vapaaehtoisuuteen.

Perheohjaajan tehtävänä on vanhempien kasvatustietoisuuden lisääminen ja vanhempien kasvatusero- roolin vahvistaminen. Perheohjaaja pohtii yhdessä vanhempien kanssa arkipäivän tilanteita ja etsii niihin uusia toimintatapoja. Kasvatustietoisuudella tarkoitetaan tietoa ja ymmärrystä lapsen kasvusta ja kehityksestä, hoidon päämääristä ja vuorovaikutuksen merkityksestä. Perheohjaaja ja vanhemmat ovat molemmat kasvatustietoisuuden asiantuntijoita, mutta asiantuntemus perustuu eri seikkoihin. Perheohjaajan näkemystä ohjaavat koulutus ja kokemustieto varhaiskasvatuksen työstä, vanhemmalla kokemus omasta lapsesta. Yhteistyö perustuu molempien osapuolien näkökulmien huomioimiseen ja kunnioitukseen. (Järvinen ym. 2012, 130-132; Vuori&Nätkin 2007, 107-108.)

Perheohjaus on voimaannuttavaa tukea, jonka tarkoituksena on uusien näköalojen avaaminen, ymmärryksen jakaminen ja kannustus. Tuki perustuu erilaisten näkökulmien puntaroi- miseen ja refleksiivisyyteen. Perheohjaaja voi esimerkiksi kannustaa vanhempia asettamaan rajoja lapselleen arkipäivän haastavissa kasvatustilanteissa tai pyrkiä etsimään yhdessä vanhempien kanssa vaihtoehtoisia toimintatapoja lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. (Järvinen ym. 2012, 132-133.)

Tutustuin tarkemmin Joensuun, Lempäälän, Tuusulan ja Kajaanin kuntien verkkosivuihin sekä aiemmin julkaistuihin opinnäytetöihin Joensuun ja Kajaanin kaupunkien perheohjauksesta.

Benchmarking on menetelmä, jonka perustana on kiinnostus siihen, miten joku muu toimii ja miten tätä tietoa voi käyttää hyväksi omassa kehittämistyössä eli tässä tapauk-

sessä uuden toimintamallin kehittämisessä. Benchmarkkauksen tarkoituksena on oppia vertailun avulla uutta muualla hyväksi havaituista tavoista toimia ja soveltaa niitä oman toiminnan käyttöön. Vertailutietoa voidaan hankkia esimerkiksi organisaatioiden verkkosivuja tutkimalla. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 186). Opinnäytetyöni prosessin käynnistyessä muiden kuntien ja kaupunkien verkkosivujen tutkimisesta ja aiemmin julkaistujen tutkimusten ja artikkelien lukemisesta tuli tärkeä taustatyö perheohjaus -käsitteen määrittelemiseksi ja perheohjaajan toimenkuvan kehittämisessä Porin kaupungin varhaiskasvatukseen. Omat ajatukset perheohjaajan toimenkuvasta saivat vahvistusta muiden kuntien toimintatapoja, kirjallisuutta ja aiempia opinnäytetöitä vertailemalla.

Kaikkien edellä mainittujen kuntien perheohjauksen tarkoituksena on tukea vanhemmuuden vahvistumista ja perheen voimavarojen lisääntymistä. Perheohjaus auttaa vanhempia lapsiperhearkeen liittyvissä asioissa: lasten kasvatuksessa, vanhemman voimavarojen lisäämisessä tai parisuhteeseen liittyvissä haasteissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen työtä lasten ja perheiden parhaaksi. Perheet saavat avun pulmiinsa mahdollisemman varhaisessa vaiheessa, jolloin voidaan välttyä esimerkiksi raskaammilta tukimuodoilta kuten lastensuojelun toimilta. Kaikissa kunnissa palvelu on maksutonta varhaiskasvatuksen asiakasperheille. Perheohjaajan kanssa keskustelut käydään yleensä lapsen omassa päiväkodissa tai lähistöllä sijaitsevassa päiväkodissa, perheohjaajien toimistolla tai joissakin kunnissa myös perheen kotona. Perheohjaajan toimenkuvaan kuuluu vanhempien tapaamisten ja henkilöstön tukemisen lisäksi erilaisten vanhempain- ja vertaistukiryhmien pitäminen, lapsen ja perheen palavereihin osallistuminen ja palveluohjaus. Perheohjaajat kertovat työstään esimerkiksi vanhempainilloissa. (Talentia-lehti 2019; Joensuun www-sivut 2022; Kajaanin www-sivut 2022, Lempäälän www-sivut 2022, Tuusulan www-sivut 2022.)

Lukemani opinnäytetyöt Kajaanin ja Joensuun kuntien perheohjauksesta tukevat edellä mainittua määrittelyä perheohjauksen käsitteestä sekä korostavat palvelun tarvetta sekä yhteistyön tekemisen merkitystä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja muiden lapsiperhepalveluiden kanssa. Opinnäytetöissä perheohjaus kuvataan lyhytkestoisena, ennaltaehkäisevänä, matalan kynnyksen palveluna. Perheohjaus tarjoaa tukea perhei-

den omien voimavarojen löytymiseen sekä vanhemmuuteen, kasvatukseen ja vuorovaikutukseen arjen erilaisissa tilanteissa. Perheohjaus tukee myös lasta ja voi olla esimerkiksi lapsen tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemista. Perheohjauksen näkökulmasta perheen hyvinvointi ja sen lisääminen on yhtä tärkeää kuin lapsen hyvinvoinnin turvaaminen. Vanhemmuuden tukemisen tarpeet liittyvät vanhempien omaan jaksamiseen, työn ja perhe-elämän yhdistämiseen sekä parisuhteeseen. Vanhemmat kaipaavat tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tuen tulisi olla konkreettista neuvontaa ja keskusteluapua. (Sorvo 2021, 9; Piipponen&Turtiainen 2015, 30-33.)

2.2 Perheohjauksen määritelmä Porin toimintamallissa

Porin kaupungin perheohjauksen toimintamalli on kehitetty yhdessä Krista Jaakonsaaren (2020) ja Marika Lehdon (2021) kanssa. Toimintamallin kehittämisessä on huomioitu kaikkien yhdessä ideoimat aineistot, jonka jälkeen jokainen on perehtynyt omassa opinnäytetyössään tiettyyn näkökulmaan.

Porin kaupungin perheohjauksen toimintamallissa perheohjaus määritellään varhaiskasvatuksen matalan kynnyksen ennaltaehkäiseväksi perhepalveluksi. Perheohjauksen tarkoituksena on lapsen kasvun ja kehityksen sekä perheen arjen toimintojen tukeminen sekä yhteistyö varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Tämän lisäksi perheohjauksen on tarkoitus tukea ammattikasvattajien työtä varhaiskasvatuksen arjessa tarjoamalla heille esimerkiksi konsultointiapua tai lisätietoa lapsen tai perheen tilanteeseen liittyvissä asioissa. Perheohjauksen lähtökohdana on lapsen ja perheen hyvinvointi. Päämääränä on vanhemmuuden vahvistaminen ja perheen omien voimavarojen tukeminen. (Jaakonsaari 2020, 15; Lehto 2021, 14.)

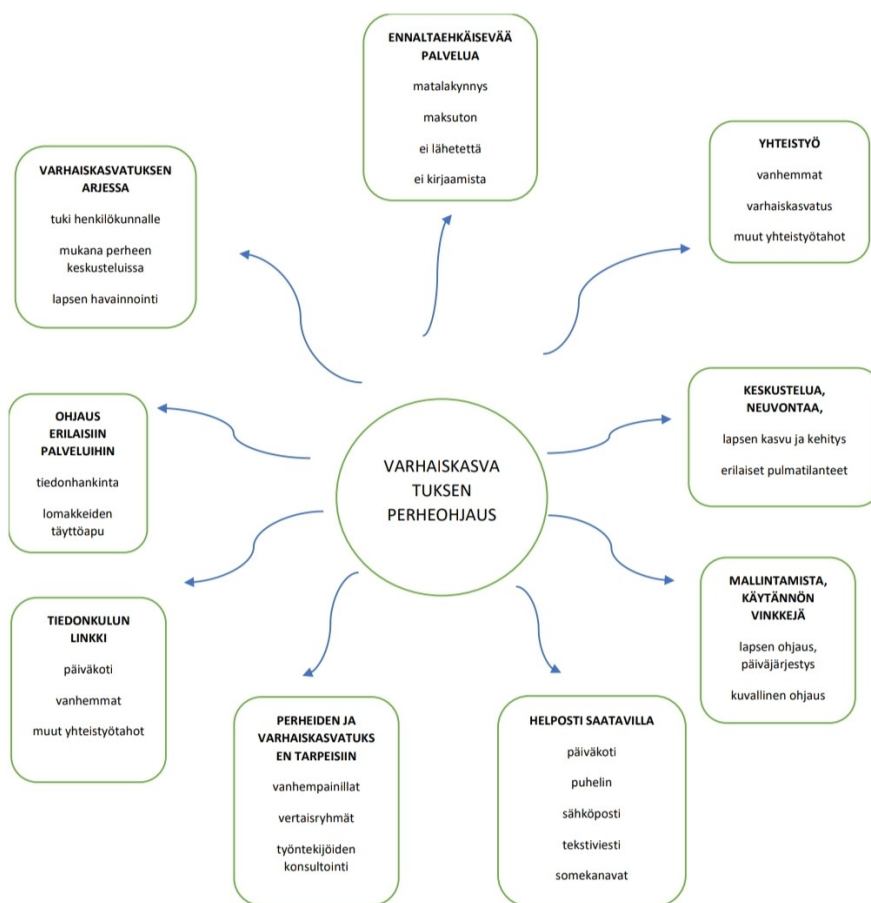
Perheohjaus on maksutonta palvelua Porin kaupungin varhaiskasvatuksen asiakasperheille ja palvelun käyttöön ei tarvita lähetettä. Perheohjaajaan voi ottaa yhteyttä perhe itse tai varhaiskasvatuksen henkilökunnan kautta. Perheohjauksesta ei tule merkintöjä tai kirjauksia virallisiin asiakirjoihin. Perheohjaaja on perheen tavattavissa pääsääntöisesti lapsen varhaiskasvatusyksikössä tai muussa varhaiskasvatuksen yksikössä. Ko-

tiin tehtävää työtä perheohjaus on vain harkitusti. Tällainen tilanne voisi liittyä esimerkiksi päiväkotiin lähtemiseen liittyvissä hankaluuksissa, joissa perheohjaaja voisi konkreettisesti mallintaa toimintaa. (Jaakonsaari 2020, 37-39; Lehto 2021, 39-40.)

Perheohjaus on keskustelua, asioiden ääneen sanoittamista ja toiminnan mallintamista. Palvelu on yhdessä vanhempien kanssa räätälöityä ja perheen vahvuudet huomioivaa tukea esimerkiksi lapsen kasvatukseen tai temperamenttiin liittyvissä asioissa. Tyypillisiä tilanteita tuen tarpeelle voivat aiheuttaa esimerkiksi lapsen uhma tai lapsiperheeseen vahvasti vaikuttavat haasteet esimerkiksi iltarutiineissa. Perheohjaus on käytännön keinojen ja neuvojen antamista perheiden käytettäväksi. Perheohjaaja ja vanhemmat voivat yhdessä suunnitella esimerkiksi lapsen ohjausta ja päiväjärjestystä helpottavia kuvallisia ohjaustauluja tai perheohjaaja voi selvittää perheelle esimerkiksi harrastusmahdollisuuksia. Perheohjaaja myös ohjaa perheitä tarpeen vaatiessa muiden palvelujen piiriin. (Jaakonsaari 2020, 37-39; Lehto 2021, 39-40.)

Tarvittaessa perheohjaaja voi olla mukana esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa tai muissa perhettä koskevissa moniammatillisissa yhteistyötapaamisissa. Tarpeet määritellään yhdessä perheen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Perheohjaaja käy vanhempainilloissa puhumassa erilaisista lapsiperheiden arkeen liittyvistä aiheista tai pitää vertaistukiryhmiä sekä on varhaiskasvatuksen henkilökunnan tukena arjen työssä esimerkiksi havainnoimalla lasta. Perheohjaaja on helposti työntekijöiden ja perheiden tavoitettavissa puhelimitse, viestein, sähköpostitse ja henkilökohtaisissa tapaamisissa. Sosiaalisen median kanavien käyttäminen pitäisi myös olla mahdollista, koska asiakkaat ovat niiden kautta helposti tavoitettavissa. Perheohjauksen tunnettavuuden lisääminen vanhempien keskuudessa luo pohjaa sille, että vanhemmat voivat olla myös itsenäisesti ilman varhaiskasvatuksen työntekijää yhteydessä perheohjaajaan. (Jaakonsaari 2020, 37-39; Lehto 2021, 39-40.)

Alla olevassa kuvassa havainnollistetaan varhaiskasvatuksen perheohjauksen rakennetta edellä kirjoitetun tekstin tueksi. Rakennekuvan on tehnyt Krista Jaakonsaari (2020, 39.)

Kuva 1. Perheohjauksen rakenne havainnollistavana kuvana (Jaakonsaari 2020, 39.)

2.3 Perheohjaus Porin kaupungin varhaiskasvatuksessa: kuvaus Varhaiskasvatus perheiden arjen tukena -hankkeesta ja perheohjaajan työstä

Tässä kappaleessa kerron kokemustietoon perustuen Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen käynnistymisestä ja hanketyöstä sekä perheohjauksen tavoitteista. Kappaleessa 2.2. esitelty perheohjauksen Porin toimintamalli on toiminut työmuodon innoittajana ja vahvana taustatekijänä.

Porin kaupungin varhaiskasvatuksessa perheohjaus käynnistyi uutena työmuotona huhtikuussa 2021 Varhaiskasvatus perheiden arjen tukena -hankkeen myötä. Hanketta rahoittaa Opetus- ja kulttuuriministeriö ja se jatkuu ainakin vuoden 2022 loppuun (tilanne toukokuussa 2022).

Hankkeen tavoitteena on perheohjaus työmuodon kehittäminen ja jalkauttaminen Porin varhaiskasvatukseen. Hankkeessa työskenteli aluksi yksi hankevastaava/perheohjaaja ja 7 perheohjaajaa Porin varhaiskasvatuksen pilottiyksiköissä. Tällä hetkellä hankevastaavan lisäksi hankkeessa työskentelee 5 perheohjaajaa (tilanne toukokuu 2022). Kaikki perheohjaajat ovat peruskoulutukseltaan sosionomeja AMK. Perheohjaajien lisäksi hankkeessa on työntekijä, joka toimii varhaiskasvatuksessa S2- asiakkaiden (suomi toisena kielenä) kanssa.

Hanke käynnistyi huolellisella suunnittelulla ja perheohjaajien perehdyttämisellä huhti-kesäkuussa 2021. Elokuussa 2021 perheohjaajat jalkautuivat pilottiyksiköihin ja varsinainen perheohjaustyö pääsi alkuun. Alussa perheohjaajan työssä korostui erityisesti uuden työmuodon sisällön avaaminen, markkinointi ja näkyväksi tekeminen perheille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä yhteistyötahoille. Hanketta on markkinoitu Porin kaupungin verkkosivuilla, Facebookissa ja kaupungin uutisoinnissa. Pilottiyksiköihin on jaettu yleisiä esitteitä perheohjauksesta ja jokaisen perheohjaajan tarkemmat yhteystiedot. Pilottiyksiköiden markkinoinnissa on hyödynnetty myös Porissa käytössä olevia, vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja tiedottamiseen käytettäviä Muksunettiä ja EdLevo -sovellusta, tiedon jakamiseksi vanhemmille.

Perheohjaajat itse ovat olleet merkittävässä roolissa uuden työmuodon markkinoinnissa. Päiväkotien pihoissa on järjestetty ”Kiskoja”, joissa tarkoituksena on ollut perheohjaajan esittäytyminen ja uuden työmuodon esittely tietoisuudella. ”Kiskat” ovat olleet hyvä markkinointiväylä ja niiden myötä vanhemmat ovat ottaneet itse suoraan perheohjaajiin yhteyttä neuvojen ja tuen saamiseksi.

Hanketyöhön kuuluu olennaisena osana verkostoituminen yhteistyötahojen kanssa. Varhaiskasvatuksessa tärkeimpiä yhteistyökumppaneitamme ovat perheiden ja päiväkotien henkilökunnan lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettajat, koska jossain määrin asiakasperheet ovat samoja ja toisaalta on myös tärkeää, että molemmat osapuolet hoitavat omia roolejaan yhteistyön teossa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa yhteistyötä on luotu heti hankkeen alusta asti.

Paikallinen verkostoituminen on tärkeää ja esimerkiksi Porin perusturvan koulujen perhetyöntekijät, lastenneuvolat ja kasvatus- ja perheneuvonta ovat perheohjaajien yhteistyökumppaneita. Perheohjaus uutena työmuotona on otettu vastaan mielenkiinnolla ja todettu myös sen tarpeellisuus ennaltaehkäisevänä, matalan kynnyksen lapsiperhepalveluna. Edellä mainittujen lisäksi Varhaiskasvatus perheiden arjen tukena -hankkeessa olemme verkostoituneet useamman kaupungin perheohjaajien kanssa. Esimerkiksi Joensuu, Lempäälä, Tampere, Turku, Rusko/Lieto ja Vantaa ovat olleet verkostoitumiskumppaneitamme ja tärkeää vertaistukea uuden työmuodon kehittämisessä ja jalkauttamisessa. Yhteistyö esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa on ollut käynnissä hankkeen alusta lähtien ja sen muotoja hiotaan jatkossakin.

Perheohjaajien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden yhteistyöllä alkoi hahmottua pilottipäiväkotien tarpeet ja myös vanhemmat alkoivat hiljalleen löytää palvelun pariin. Aluksi perheet ohjautuivat palvelun piiriin lähinnä varhaiskasvatuksen työntekijöiden vinkkaamina, mutta tietoisuuden lisääntyminen markkinoinnin myötä lisäsi selkeästi vanhempien suoria yhteydenottoja perheohjaajiin. Hankkeen alusta asti on myös ollut mahdollista saada perheohjausta tarvelähtöisesti muihin kuin pilottipäiväkoteihin ja yhteydenottoja onkin tullut muista päiväkodeista, perhepäivähoidosta ja avoimesta varhaiskasvatuksesta.

Perheohjaajan työ on ollut keskustelua varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa lapsiperheiden arkeen liittyvissä tai ryhmän toimintaan vaikuttavissa asioissa. Yhteistyössä on pohdittu vinkkejä ja ratkaisuja kyseessä olleisiin tilanteisiin ja asioihin. Perheohjaajat ovat myös osallistuneet tarvelähtöisesti joidenkin lasten vasukeskusteluihin ja monialaisiin yhteistyöpalavereihin. Perheohjaajat ovat toimineet lasten kanssa ryhmissä ja tukeneet lapsia ryhmän arjessa. Perheohjaajat ovat pitäneet pienryhmiä, joissa on käsitelty ja tuettu lasten vuorovaikutus-, tunne- ja kaveritaitoja. Perheohjaajat ovat esimerkiksi olleet ohjaamassa leikkiä ja havainnoimassa lapsia ryhmän arjessa. Päiväkotien johtajat ovat olleet myös tärkeässä roolissa yhteistyön tekemisessä ja perheohjauksen jalkauttamisessa omiin yksiköihinsä.

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on ollut moninaista jo tämän varsin lyhyen hanketyöskentelyn aikana. Tavallisimpia syitä perheohjauksen tarpeelle ovat olleet lapsi-

perheiden arkeen liittyvät jokapäiväiset asiat: ruokailu, nukkuminen, pukeminen, lapsen tunnetaidot, uhma, rajojen asettaminen ja median käyttö. Perheohjaajat ovat näissä tilanteissa olleet kuuntelevana korvana ja antaneet vanhemmille keskusteluapua, neuvoja ja vinkkejä. Perheohjaaja on voinut toimia myös linkkinä perheen ja päiväkotiryhmän välillä haastavassa perhetilanteessa, kun tiedon välittämiseen on kaivattu rauhallista hetkeä päiväkodin hektisessä arjessa.

Vanhemmat ovat olleet yhteydessä perheohjaajiin pääasiassa puhelimitse, sähköpostilla, etäyhteydellä tai konkreettisten tapaamisten kautta, joko omatoimisesti, varhaiskasvatuksen työntekijöiden tai muun tahon vinkkaamana. Perheitä on tarvittaessa palveluohjattu muiden palveluiden piiriin. Perheohjaajat ovat myös käyneet vanhempainilloissa, jos sellaisia on päiväkodeissa covid19 -pandemian aikana järjestetty.

Perheohjaus on varhaiskasvatuksen perhepalvelua ja perheohjaajien työtä ohjaavat varhaiskasvatuslaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

2.4 Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen tavoitteet

Perheohjauksen tavoitteena ovat vanhemmuuden tukeminen, perheen hyvinvointi ja toimiva arki. Perheohjaus räätälöityy vanhemman ja perheen tarpeiden mukaan, lapsen etu huomioiden. Vanhemman osallisuus on merkittävässä asemassa, jotta tavoitteiden asettelu on mielekästä ja tavoitteet asetetaan vanhemman voimavaroja tukeviksi. Vanhemmat voivat myös osallistua perheohjaustoiminnan ideointiin esimerkiksi toivomalla keskustelun aiheita perhekahviloissa ja vanhempainilloissa tai vastaamalla perheohjauksen kehittämiseksi tehtyihin palautekyselyihin.

Perheohjauksen tavoitteena on olla helposti saatavilla, kun vanhempi tarvitsee vinkkejä arjen tilanteisiin tai haluaa keskustella lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Työllä on vahvasti ennaltaehkäisevä tavoite lapsiperheiden arjen tukijana ja vierellä kulkijana. Tarkoituksena on, että perheohjaus nähdään osana varhaiskasvatuspalvelua, matalan kynnyksen tukimuotona lapsiperheiden arjen ympäristössä.

Perheohjauksen tavoitteena on tukea perheen lisäksi niitä varhaiskasvatuksen työntekijöitä, jotka ovat lapsen ja vanhempien arjessa mukana päivittäin. Tavoitteena on, että perheohjaajan kanssa tehtävä yhteistyö olisi varhaiskasvatuksen työntekijöiden perustyötä tukevaa ja yhteistyötä lisäävää sekä konsultoivaa ja konkreettista tukea varhaiskasvatuksen työssä.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa käsittelen tutkimukseni toteuttamista, määrittelen kehittämistarpeen kehittämiskysymysten avulla sekä avaan kehittämistyöni prosessia. Tietoperustassa olen kertonut, miten tämä kehittämistyö sai alkunsa Krista Jaakonsaaren ja Marika Lehdon kanssa toteutetusta yhteisestä ideoinnista ja vahvasta ammatillisesta näkemyksestä, joiden pohjalta on kehitetty perheohjauksen toimintamalli Porin kaupungin varhaiskasvatukseen. Tietoperustassa olen kuvannut kohdassa 2.4. perheohjauksen tavoitteita. Tutkimuksessani tuon esiin perheohjauksen hyötyjä näihin tavoitteisiin peilaten sekä arvioin hyötyjä perheille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille suunnattujen haastattelujen ja kyselyjen tuottaman tiedon perusteella.

Tutkimukseni on arviointitutkimusta, joka on soveltavan tutkimuksen piiriin kuuluvaa kehittämistoimintaa. Arviointitutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia vaikutuksia toteutetuilla ammatillisilla toimenpiteillä tai hankkeilla on eli tutkimuksessani selvitetään perheohjauksen vaikutuksia perheiden hyvinvoinnin lisäämisessä ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden perustyön tukena. Arviointitutkimus on tutkimusaineistoon pohjaavan tiedon tuottamista hyödynsaajien näkökulmasta. Siinä korostuvat käytäntötiedon tuottamisen ja kehittämisen näkökulmat. Arviointitutkimusta käytetään erityisesti julkisten ja hyvinvointialojen kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysalan kehittämishankkeissa korostuu erityisesti hyvinvointivaikuttavuus, joka on oman tutkimukseni kannalta myös oleellista. (Anttila 2007, 53; Jokinen 2022)

Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten toiminnalla eli perheohjauksella saavutettiin sille asetettuja tavoitteita, mitä perheohjauksella saatiin aikaan esimerkiksi perheen

hyvinvointiin liittyen tai varhaiskasvatuksen työntekijän perustyön tukemisessa. (Anttila 2007, 53). Arviointitutkimukseen osallistuvat varhaiskasvatuksen työntekijät ja vanhemmat ovat avainasemassa kehittämistyöhöni liittyvän tiedon tuottamisessa, sillä tieto perustuu heidän kokemuksiinsa ja näkemyksiinsä saamastaan palvelusta eli perheohjauksesta. (Vartiainen 2007, 153-156).

3.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimustarpeen määrittely

Arviointitutkimukseni tarkoituksena on tuottaa arviointitietoa Porin kaupungin Varhaiskasvatus perheiden arjen tukena –hankkeessa tehdyn perheohjauksen koetuista hyödyistä vanhempien ja työntekijöiden näkökulmista. Tätä arviointitietoa voidaan käyttää perheohjauksen kehittämisessä tai Porin kaupungin varhaiskasvatuksen päätöksenteossa.

Tutkimukseni on tarkoitus vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä asiat perheohjaajan kanssa tehtävässä yhteistyössä ovat lisänneet perheen hyvinvointia ja tukeneet vanhemmuutta?
2. Mitä vaikutuksia perheohjaajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä on varhaiskasvatuksen ammattilaisten työhön?

Tutkimus on toteutettu varhaiskasvatuksen ympäristössä ja siihen on osallistunut varhaiskasvatuksen työntekijöitä ja asiakasperheitä. Itse olen toiminut kehittämistyön aktiivisena toimijana aihetta ideoimalla, taustatietoa tutkimalla sekä tutkimusaineistoa keräämällä ja analysoimalla. Tutkimusaineistoa on kerätty kyselyjen ja puolistrukturoidun haastattelun avulla.

3.2 Tutkimusprosessi

Tutkimukseni on ollut pitkälinen prosessi. Alun innostus ja kehittämisaiheen pohdinta tapahtuivat yhdessä Krista Jaakonsaaren (2020) ja Marika Lehdon (2021) kanssa. Yhteiset aivoriihet eli ideointipajat toimivat alkusysäyksenä kehittämisprosessille. Pohdimme aihetta myös opinnäytetyön ohjaajamme Pasi Kumpulaisen sekä Porin kaupungin varhaiskasvatuksesta palveluvastaava Tiina Pennasen kanssa. Lupa-asioissa olin yhteydessä Porin kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Ritva Välimäkeen.

Tutkimusprosessini koki covid19 -pandemian myötä useammankin takapakin ja jouduin miettimään tutkimuksellista näkökulmaa useita kertoja uudelleen. Näin jälkikäteen ajateltuna viivästys tutkimuksen valmistumisessa johti minut tämän kehittämisnäkökulman äärelle. Uuden toimintamallin arviointi ja hyötytiedon tuottaminen rajautuivat näkökulmakseni ja ovat myös luonnollinen jatkumo aiemmille kehittämishankkeille.

Tietoperustaa ja kokemustietoa perheohjauksesta minulla on kertynyt opintojen ajalta ja hanketyöstä, ja tähän tietoon oli hyvä yhdistää esimerkiksi muiden kuntien toimintamalleja ja aiempia opinnäytetöitä. Arviointitutkimuksessa tutkimusprosessin eri vaiheissa tehdään erilaisia valintoja esimerkiksi aineiston ja tutkimuksen tavoitteiden suhteen. Arviointinäkemys ja johtopäätökset muodostavat viitekehyksen, joka rakentuu kirjallisuuteen ja empiirisiin havaintoihin perehtymällä. (Jokinen 2022.)

Tutkimuskohteen määrittelyn ja aiheeseen perehtymisen jälkeen, keskityin määrittämään tavoitteita. Nämä tavoitteet on kuvattu kappaleessa 3.1 tarkemmin. Tämän jälkeen laadin tietoperustan ja pohdin mahdollisia tiedonkeruumenetelmiä. Tutkimuksen toteutin maaliskuussa 2022 Porin kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjaus -hankkeen asiakasperheille ja pilottipäiväkodin työntekijöille kyselyn ja puolistrukturoidun haastattelun muodossa. Tähän kirjalliseen opinnäytetyön raporttiin kirjaan tutkimusprosessin ja analysoin keräämäni materiaalin perusteella arviointitutkimuksen lopputuloksia. (Ojasalo ym. 2015, 22-25.)

3.3 Tutkimuksessa käytetyt menetelmät

Tutkimuksessa käytetään erilaisia menetelmiä, jotta niillä saadaan tarvittavaa tietoa ja erilaisia näkökulmia kehitettävästä asiasta. Käytin omassa tutkimuksessani menetelminä puolistrukturoitua haastattelua ja kyselytutkimusta. Edellä mainittujen lisäksi olen käyttänyt alkuideoinnissa hyväkseni esimerkiksi aivoriihityöskentelyä eli ideointityöpajaa, jonka tarkoituksena oli tuottaa perheohjauksesta uusia ideoita ja lähestymistapoja aiheeseen. Näitä ideoita Krista Jaakonsaari (2020) ja Marika Lehto (2021) ovat käyttäneet omassa opinnäytetöissään Porin perheohjauksen toimintamallin kehittämisessä. Tietoperustaa kootessani käytin benchmarking -menetelmää tutuussani muiden kuntien perheohjaukseen ja aiempiin opinnäytetöihin. Tämä tieto on kirjattu kappaleessa 2.1. Oman tutkimukseni kannalta oli tärkeä miettiä, millaista tietoa haluan esimerkiksi kyselytutkimuksella kerätä. Tutkimukseen tuo lisävarmuutta se, käytetään useampaa tiedonkeruumenetelmää. (Ojasalo 2015, 40, 140, 160.)

3.3.1 Kyselytutkimus varhaiskasvatuksen työntekijöille ja vanhemmille

Kyselytutkimuksen tarkoituksena on koota yksityiskohtaista tietoa, joka kuvaa ja arvioi olemassa olevaa ilmiötä. Erityisesti sähköinen kysely on nopea menetelmä ja se on helposti toteutettavissa. Kyselyn etu on se, että sillä voidaan kerätä laajakin tutkimusaineisto suurelta määrältä ihmisiä. Kysely sopii hyvin monenlaisten aiheiden ja ilmiöiden tutkimiseen. Kyselyn laatijalla tulee olla riittävästi aiempaa tietoa tutkittavasta asiasta, jotta hän pystyy laatimaan ilmiön tutkimista tukevan kyselylomakkeen. Kysely sopii menetelmäksi tilanteeseen, jossa tutkija tuntee tutkittavan aihealueen hyvin, mutta halutaan varmentaa sen paikkansa pitävyyttä ja tarpeellisuutta. (Anttila 2007, 115-116; Ojasalo ym. 2015, 121-122.)

Toteutin sähköisen kyselyn varhaiskasvatuksen työntekijöille ja osalle tutkimukseen osallistuneista vanhemmista perheohjauksen pilottipäiväkodissa. Laadin kyselylomakkeen Forms -ohjelmalla ja lähetin vastauslinkit sähköpostin liitteenä vastaajille. Kohderyhmä koostui vanhemmista, eri-ikäisten lasten kanssa työskentelevistä varhaiskasvatuksen ammattilaisista sekä päiväkodin esihenkilöstä. Osa vanhemmista vastasi kyselyyn, koska se sopi heille ajallisesti paremmin kuin haastattelu. Saatekirje vastaajille

oli sähköpostin viestikentässä. Siinä kerroin kyselyn tarkoituksesta, mihin vastauksia käytetään ja miten niistä raportoidaan. (Ojasalo ym. 2015, 133.)

Kysymykset muotoilin tarkasti, jotta sain mahdollisimman kattavasti tietoa siitä, mitä hyötyä varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokevat perheohjauksesta olleen heidän oman työnsä tueksi tai miten vanhemmat kokevat perheohjauksen lisänneen perheen hyvinvointia. Kyselyssä oli sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä, joiden yhdistelmä antoi riittävän tarkkoja vastauksia ja tarpeeksi tietoa kehittämiskysymysten näkökulmasta katsottuna. Jokaisen kysymyksen kohdalla oli myös annettu vastausohjeet. Kysely oli laadittu sopivan mittaiseksi, jotta vastaaminen ei vienyt liikaa aikaa. (Ojasalo ym. 2015, 132.)

3.3.2 Puolistrukturoitu haastattelu asiakasperheille

Haastattelu on suosituimpia tiedonkeruumenetelmiä tutkimus- ja kehittämistyössä. Se sopii menetelmäksi moniin kehittämistehtäviin, koska sen avulla saadaan nopeasti kerättyä syvällistäkin tietoa kehittämisen kohteesta. Haastattelun käyttö tutkimusmenetelmänä korostaa yksilön roolia tutkimustilanteen subjektina. Haastattelutilanteessa haastateltava voi tuoda esiin itseään koskevia asioita melko vapaasti. (Ojasalo ym. 2015, 106.)

Toteutin vanhempien haastattelut päiväkotiympäristössä, koska aidossa ympäristössä tehtävät haastattelut antavat syvällisemmän kuvan haasteltavan ajatuksista kuin esimerkiksi puhelinhaastattelu, joka tapahtuu irrallaan asiayhteydestä. Koin myös vuorovaikutuksen ja luottamuksellisuuden näkökulmasta, että kasvokkain käyty haastattelu-keskustelu vastasi näihin kriteereihin. (Ojasalo ym. 2015, 106.)

Se millaista tietoa kehittämistyön tueksi haastattelulla on tarkoitus hankkia, vaikuttaa siihen, millaista haastattelumenetelmää kannattaa käyttää. Käytin puolistrukturoitua haastattelua, jossa olin laatinut kysymykset ennakkoon, mutta halusin mahdollisesti vaihdella niiden järjestystä, jättää jotakin kysymättä tai tehdä jatkokysymyksiä haastattelun edetessä. Tämä osoittautui sopivaksi menetelmäksi tutkimuskysymysten nä-

kökulmasta katsottuna. Ennalta laaditut kysymykset auttoivat saamaan tiettyä faktatietoa perheohjauksen hyödyistä, mutta myös jatkokysymyksiä muokkautui haastattelun edetessä. Haastattelukysymysten pohja oli sama kuin kyselylomakkeessa esitetyt kysymykset. (Ojasalo ym. 2015, 108.)

Koen, että haastattelutilanteessa vallitsi luottamuksellinen suhde osapuolien välillä. Kirjasin tarvittavia tietoja haastattelutilanteessa, en nauhoittanut haastatteluja. Haastattelut kirjoitin auki, mutta en sanasta sanaan, vaan kirjasin tutkimuskysymysteni kannalta oleelliset vastaukset ja tiedot.

3.4 Kyselyjen ja haastattelujen tuottamaa aineistoa

Kyselyn avulla kerätyn aineiston kävin huolellisesti läpi lukemalla vastaukset useampaan kertaan. Erityisesti avoimien vastauksien tekstit luin useita kertoja, jotta sisäistin niissä esiintuodut asiat ja pystyin myös pohtimaan, sainko vastauksilla riittävästi aineistoa. Aineiston varsinainen analysointi oli helpompi aloittaa ja vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin alkoi löytyä, kun olin tutustunut materiaalin sisältöön kunnolla. (Ojasalo ym.2015, 110.)

Laadullinen sisällönanalyysi on hyvin lähellä teemoittelua ja usein niitä käytetäänkin vaihtoehtoisina nimityksinä toisilleen. Sisällönanalyysissa keskitytään siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo ja sitä voi käyttää monenlaisten aineistojen analysointiin. Käytän sisällönanalyysistä jatkossa teemoittelu -käsitettä. Järjestelin aineiston ensin kyselyn kysymysten perusteella, mutta varsinaisessa aineiston analysointivaiheessa teemoittelin ne vastaamaan kehittämistyöni kannalta oleellisiin kahden kehittämiskysymyksen. Teemoittelu on kehittämistyön vaihe, jossa kuvataan aineiston sisältöä, mutta vasta aineiston sisällöstä tehdyt johtopäätökset tuottavat kehittämisen kannalta tarvittavia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Johtopäätöksiä kuvaan raportin myöhemmässä vaiheessa kappaleessa 4. (Ojasalo ym. 2015, 110-111; Vuori 2022.)

Sähköinen kysely Forms –ohjelmaa hyödyntäen säästi minulta aikaa teemoitteluvaiheessa, koska ohjelma kokoaa tiedot kysymyksittäin ja tekee monivalintakysymyksistä

myös valmiita kuvioita. Kuvioista pystyi helposti näkemään, mihin vastausvaihtoehtoihin oli tullut eniten vastauksia ja mitkä tekijät perheohjauksesta näin ollen korostuivat vastauksissa. Avointen kysymysten vastaukset olivat myös helposti luettavissa suoraan Forms –ohjelman tekemästä yhteenvedosta, joten minun ei tarvinnut erikseen kirjata niitä tekstinkäsittelyohjelmalla. Avointen kysymysten vastauksista pystyin näin helposti myös poimimaan tutkimuksen kannalta oleellisia sitaatteja opinnäytetyöraporttiini. Sitaatteja on useita, koska ne tuovat erittäin hyvin esille vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kokemat hyödyt perheohjaajan kanssa tehdystä yhteistyöstä.

Analysointivaiheessa kirjasin tekstinkäsittelyohjelmalla tutkimuskysymykset teemoiksi ja lisäsin niihin kuuluvat kysely- ja haastatteluvastaukset niiden alle. Näin alkoi muodostua tutkimuskysymysten kannalta oleellisimmat vastaukset ja erityisesti perheohjauksen hyödyt.

Arviointitutkimukselle on tyypillistä, että tutkimustulosten ja tutkimushavaintojen perusteella esitetään näkemyksiä siitä, onko arvioinnin kohteena olevalla toiminnalla saatu aikaan sellaisia vaikutuksia kuin oli odotettavissa eli vastaako teema-analyysin avulla analysoitu tutkimusmateriaali asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tarkoituksena on tulkita, mitkä seikat tukevat perheohjauksen onnistumista ja vaikutuksia. Arvioinnin kohteena oleva tieto perustuu arviointitutkimukseen osallistuneiden asiakkaiden eli perheohjauspalvelua hyödyntäneiden vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksiin ja näkemyksiin perheohjauksen hyödyistä ja vaikutuksista esimerkiksi perheiden hyvinvointiin. Asiakkaiden tuottama tieto perheohjauksesta perustuu heidän kokemuksiinsa ko. palvelusta. (Jokinen 2022; Vartiainen 2007, 157-158.)

Tutkimusmateriaalissani korostuu varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemat hyödyt perheohjauksesta. Tämä on mielestäni luonnollista siksi, että uuden työmuodon markkinointi ja levittäytyminen varhaiskasvatuksen arkeen on lähtenyt liikkeelle siitä, että perheohjauksen tavoitteita ja tarkoitusta on avattu nimenomaan henkilöstölle. Tämän tarkoituksena on ollut se, että henkilöstö on tietoinen perheohjauksen mahdollisuuksista ja näin ollen he voivat myös suositella palvelua perheille.

3.4.1 Varhaiskasvatuksen henkilöstölle tehdyn kyselyn tuloksia

Kyselyyn vastasi Varhaiskasvatus perheiden arjen tukena -hankkeeseen kuuluvan pilttipäiväkodin henkilöstöä. Vastaajat valikoituivat sillä perusteella, että he olivat koko hankkeen ajan tehneet aktiivisesti yhteistyötä perheohjaajan kanssa, joten heillä oli riittävästi kokemusta asiasta. Lähetin sähköisen kyselyn linkin kuudelle varhaiskasvatuksen ammattilaiselle ja he kaikki vastasivat kyselyyn.

Taustatietona kysyin, minkälaisissa asioissa varhaiskasvatuksen henkilökunta ja perheohjaaja ovat tehneet yhteistyötä. Vastausten perusteella varhaiskasvatuksen henkilökunta oli tehnyt eniten yhteistyötä perheohjaajan kanssa lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä perhetilanteeseen liittyvissä asioissa. Perheohjaaja oli ollut varhaiskasvatuksen työntekijän kanssa yhdessä myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa tai laajemmin lapsen sekä perheen tilanteeseen liittyvissä moniammatillisissa yhteistyötapaamisissa.

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastauksista tulee selkeästi esiin, että perheohjaajan kanssa tehty yhteistyö on antanut työntekijöille lisämahdollisuuden keskittyä enemmän omaan perustyöhönsä.

”Aikaa on jäänyt enemmän ryhmän/lasten kanssa toimimisen perustehtävään.”

”Perheohjaajan tuki on antanut enemmän aikaa oman perustyön tekemiseen.”

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset myös kokevat, että perheohjaajan tekemät havainnot lapsesta ovat tukeneet heidän omia näkemyksiään ja esimerkiksi lapsen kasvuun tai kehitykseen liittyvä asia on ollut helpompi ottaa vanhemman kanssa puheeksi, kun on ollut myös perheohjaajan näkemys tukena asiassa. Työntekijät myös kokevat, että perheohjaajan antama aika lapsiryhmälle esimerkiksi havainnoinnin tai pienryhmien pitämisen kautta, on ollut ryhmän arjessa tukea antava resurssi.

”Perheohjaaja on myös käynyt ryhmässä havainnoimassa lasta. Ryhmän kasvattajat ja perheohjaaja ovat keskustelleet lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista, ja vaihtaneet näkemyksiään, toisiaan täydentävästi.”

”Perheohjaaja on auttanut ryhmäämme luomalla pienryhmän, joka tukee lapsen kaveri- ja tunnetaitoja. Ryhmämme tarvitsi tällaista pienryhmää, sillä aihe nousi joka-päiväisessä työssä esiin. Perheohjaaja suunnittelee, toteuttaa ja reflektoi ryhmän toimintaa.”

”Olen saanut tukea perheohjaajan havainnoista omille näkemyksilleni sekä varmuutta ottaa haastava asia vanhempien kanssa puheeksi.”

Lisäinformaation tuominen ryhmän käyttöön, esimerkiksi lasten tunne- ja kaveritaitoihin liittyen, on koettu tarpeelliseksi ja ryhmän omaa pedagogista suunnittelua/toimintaa tukevaksi yhteistyömuodoksi.

”Perheohjaaja on perehtynyt laajasti ko. asiaan ja jakanut materiaalia, ajankohtaista tietoa ryhmälle.”

Kyselyssä pyysin varhaiskasvatuksen henkilökuntaa myös arvioimaan, millaista hyötyä heidän mielestään perheohjaajan työstä on ollut perheen näkökulmasta katsottuna. Vastauksista nousee esiin, että vanhemmat ovat saaneet perheohjaajalta neuvoja ja tukea lapsiperheiden arkeen liittyvissä asioissa, kuten lapsen uhmaikä tai perheen arki-rutiinit. Varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee myös, että perheohjaajan työ on lisännyt yhteistyötä perheiden ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä.

3.4.2 Asiakasperheille suunnatun kyselyn ja puolistrukturoidun haastattelun tuloksia

Varhaiskasvatuksen perheohjauksen asiakasperheille tein sekä kyselyn että puolistrukturoidun haastattelun. Sähköisen kyselyn lähetin kahdelle vanhemmalle ja kaksi vanhempaa osallistui haastatteluun. Tutkimustiedon kerääminen asiakasperheiltä perustui luottamukseen ja vapaaehtoisuuteen, ja halusin siksi antaa heille vaihtoehdon, kumpi menetelmä oli heidän perhetilanteeseensa sopivampi tapa. Tietoa kertyi molemmilla menetelmillä, mutta olisi voinut tietysti käydä niin, että kaikki olisivat halunneet käyttää samaa menetelmää. Haastattelut tuovat mielestäni lisäarvoa asiakasperheiden vas-

tauksiin, koska materiaali on laajempaa kuin kyselyvastauksissa. Haastattelumateriaalista poimimiani sitaatteja olen muokannut siltä osin, että haastattelutilanteessa on esimerkiksi puhuttu lapsesta tai perheenjäsenistä nimillä.

Vanhempien vastauksista tulee hyvin esiin, että pääasiallinen syy perheohjaajan kanssa tehtävään yhteistyöhön on ollut lapsen kasvuun ja sen myötä perhetilanteeseen liittyvät asiat. Esimerkiksi lapsen voimakas uhmaikä, median käyttöön liittyvät asiat ja haasteet arkirutiineissa ovat olleet asioita, joihin vanhemmat ovat kaivanneet tukea perheohjaajalta. Myös haastavan perhetilanteen vuoksi on otettu yhteyttä perheohjaajaan ja yhdessä vanhemman kanssa on pohdittu keinoja, jotka sen hetkisessä tilanteessa tukevat parhaiten koko perheen hyvinvointia.

”Perheohjaaja tuli sekä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen, hänen vanhempansa ja lapsen päivähoitoryhmän henkilökunnan tueksi tilanteessa, jossa perhetilanteeseen vaikutti vakava sairastuminen ja lopulta läheisen menehtyminen.”

Sekä kyselyn että haastattelun vastauksista ilmenee, että vanhemmat ovat saaneet eniten hyötyä perheohjaajan antamista konkreettisista neuvoista ja vinkeistä esimerkiksi rajojen asettamiseen tai iltarutiineihin liittyen sekä siitä, että ovat saaneet jakaa huolensa jonkun kanssa. Vanhemmat kokevat, että kuulluksi tuleminen ja asian jakaminen perheohjaajan kanssa on lisännyt perheen hyvinvointia ja vanhemman omaa jaksamista.

”Se, et on saanu puhuu ja mua on kuunneltu, ni jo se pelkästää on vaikuttanu positii-visesti. Huomaa, et ite jaksaa paremmin ja sit on tajunnu, et tämmöset asiat kuuluu lapsiperhee elämää.”

”Se vinkki, mis on ne kolme kohta rajoje asettamisesta, sitä ollaa käytetty ja se on toiminu.”

Myös perheen asioiden tietämys ja vanhempien tukena oleminen esimerkiksi moniammatillisessa yhteistyöpalaverissa on ollut vanhemmille tärkeä tukimuoto.

”Perheohjaaja on toiminut hyvin. Ollut minun tukena lapseni siirtopalaverissa, joka ei mennyt mielestäni niin hyvin kuin olisi pitänyt niin perheohjaaja tuki minua siinä asiassa.”

Vanhemmat kokivat merkitykselliseksi sen, että heidän lapsensa kasvun ja kehityksen haasteet on huomioitu ja he ovat saaneet niihin tarvittavaa tukea. Tällaisissa tilanteissa perheohjaajan antaman tuen lisäksi palveluohjaus on ollut merkittävässä roolissa.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kappaleessa vastaan asettamiini tutkimuskysymyksiin:

1. Mitkä asiat perheohjaajan kanssa tehtävässä yhteistyössä ovat lisänneet perheen hyvinvointia ja tukeneet vanhemmuutta?
2. Mitä vaikutuksia perheohjaajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä on varhaiskasvatuksen ammattilaisten työhön?

Kysymykset pohjautuvat kappaleessa 2.4 kuvattuihin Porin varhaiskasvatuksen perheohjaukselle asetettuihin tavoitteisiin ja tiedonkeruumenetelmillä hankitun aineiston analysointiin. Kyselyjen ja haastattelujen tuottaman aineiston analysoinnin ja oman kokemukseni näkökulmasta perheohjauksen hyödyt ovat selkeästi nähtävissä.

4.1 Mitkä asiat perheohjaajan kanssa tehtävässä yhteistyössä ovat lisänneet perheen hyvinvointia ja tukeneet vanhemmuutta?

Perheohjauksen tavoitteena ovat vanhemmuuden tukeminen, perheen hyvinvointi ja toimiva arki. Vanhemman osallisuus on merkittävässä asemassa, jotta tavoitteiden asettelu on mielekästä ja tavoitteet asetetaan vanhemman voimavaroja tukeviksi. Kysely- ja haastattelumateriaalin perusteella voidaan todeta, että kuulluksi tulemisen ko-

kemus on vahvasti vanhempia voimaannuttava tekijä. Perheohjaajan kanssa jaettu kokemus lapsiperhearjesta tai jaettu huoli esimerkiksi lapsen kehitykseen liittyvästä asiasta, on saanut vanhemmat tuntemaan, että heitä kuunnellaan ja apua on saatavilla. Vanhemman kokemus siitä, että ei ole asiansa kanssa yksin, on vaikuttanut vanhempana jaksamiseen ja tuonut lapsiperhearkeen tasapainoa.

”Perheohjaajan tavoittama ymmärrys lapsen tilanteesta ja siihen reagoinnista, surun ja menetyksen käsittelystä sekä tunnepuolen turvan tuomisesta osaksi päivähoitoarkea oli merkittävä tuki lapselle sekä vapautti vanhempaa siitä huolesta, miten lapsi tulee elämäntilanteessa kohdatuksi ja ymmärretyksi.”

Vanhempien näkökulmasta katsottuna perheohjaajan kanssa tehtävän yhteistyön tärkeimmät hyvinvointia lisäävät ja vanhemmuutta tukevat tekijät ovat emotionaalinen tuki ja vuorovaikutuksellinen keskusteluapu.

”On vaikuttanut positiivisella tavalla, kun olen saanut itselleni tukea ja henkilön jonka kanssa voi stressitilanteita purkaa ja käydä lävitse. Meidän perheelle on perheohjaajasta ollut todella iso apu.”

Perheohjauksen tavoitteena on olla helposti saatavilla, kun vanhempi tarvitsee vinkkejä arjen tilanteisiin tai haluaa keskustella lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Työllä on vahvasti ennaltaehkäisevä tavoite lapsiperheiden arjen tukijana ja vierellä kulkijana. Tarkoituksena on, että perheohjaus nähdään osana varhaiskasvatuspalvelua, matalan kynnyksen tukimuotona lapsiperheiden arjen ympäristössä.

Vanhemmat kaipaavat konkreettisia neuvoja ja vinkkejä lapsiperhearkeen liittyvissä asioissa, ja näitä perheohjaaja on heille myös antanut. Koko perheen hyvinvointi on lisääntynyt, kun vanhemmilla on ollut enemmän kasvatuskeinoja käytettävänä. Esimerkiksi haasteet lapsen nukkumaan menoon liittyen kuormittavat koko perhettä. Perheohjaaja on yhdessä vanhempien kanssa miettinyt heidän perheelleen sopivia käytännön keinoja, joita vanhempi on voinut kotona kokeilla ja soveltaa. Iltarutiinien tueksi on perheohjaaja voinut antaa kotiin kuvallista toiminnanohjausta tai rajojen asettamiseen liittyen kolmiportaisen ohjenuoran siitä, millaisia asioista perheessä pitää van-

hempien päättää ja millaisissa asioissa lapsi voi osallistua päätöksentekoon. Perheohjaajan antamat vinkit ja perheen oma sitoutuminen asiaan ovat saaneet muutosta aikaan ja näin ollen lisänneet lapsen ja perheen hyvinvointia.

Vanhempien ja perheohjaajan välistä yhteistyötä on helpottanut se, että perheohjauspalvelua on ollut saatavilla perheen arkeen muutenkin tiiviisti liittyvässä varhaiskasvatusyksikössä. Vanhemman voimavarojen tukemisen näkökulmasta tämä on ollut kuormitusta vähentävä asia, kun apua ja tukea ei ole tarvinnut lähteä etsimään muualta.

4.2 Mitä vaikutuksia perheohjaajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä on varhaiskasvatuksen ammattilaisten työhön?

Perheohjauksen tavoitteena on tukea perheen lisäksi niitä varhaiskasvatuksen työntekijöitä, jotka ovat lapsen ja vanhempien arjessa mukana päivittäin. Tavoitteena on, että perheohjaajan kanssa tehtävä yhteistyö olisi varhaiskasvatuksen työntekijöiden perustyötä tukevaa ja yhteistyötä lisäävää sekä konsultoivaa ja konkreettista tukea varhaiskasvatuksen työssä.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnalle suunnatun kyselyn materiaalista nousee esiin perheohjauksen vaikutus varhaiskasvatuksen työntekijöiden perustyölle: yhteistyö tukee työntekijän perustehtävää ja vahva kokemus on myös siitä, että vastuunjako perheohjaajan kanssa mahdollistaa työntekijän keskittymisen perustehtävästä huolehtimiseen paremmin. Perheohjaus on myös lisännyt työntekijöiden omien ammatillisten näkemysten kehittymistä ja lisännyt työhyvinvointia. Perheohjaajan kanssa käytävä reflektioiva ja konsultoiva vuoropuhelu vahvistaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten omaa näkemystä ja ammatillisuutta.

”Perheohjaajan kanssa tehty yhteistyö vanhempien suuntaan on vapauttanut omaan työhön liittyviä resursseja muualle sekä käytännön asioissa että myös lisännyt omia jaksamiseen liittyviä voimavaroja.”

”Voin luottaa, että lapsen/perheen asiaan perehdytään ja asia on ns. hoidossa. Saan perheohjaajalta keskusteluapua/tukea lapsen/perheen asioita pohtiessani. Tärkeää reflektoinnin kannalta.”

”Keskustelut perheohjaajan kanssa ovat tukeneet ja kehittäneet itseäni omassa työssä.”

Aineistosta voi päätellä, että varhaiskasvatuksen työntekijät ovat kokeneet perheohjauksen vaikuttaneen heidän työhönsä kuormitusta vähentämällä, kun perheohjaaja on hoitanut perheen asioita tai antanut ryhmään lisäresurssia esimerkiksi pienryhmää pitämällä tai perehtymällä tarvittavaan tietoon. Perheohjaajan ei ole tarkoitus tehdä asioita ryhmän puolesta, vaan yhteistyön merkitys korostuu.

”Perheohjaaja sekä ryhmän opettaja ovat yhdessä luoneet tavoitteita sekä keskustelleet eri tavoista auttaa/tukea lasta/vanhempaa.”

”Perheohjaaja on toiminut yhteistyössä ryhmän kasvattajien kanssa lapsen kasvuun, kehitykseen ja perhetilanteeseen liittyen... vaihtaneet näkemyksiään, toisiaan täydentävästi.”

Varhaiskasvatuksen työntekijät arvostavat perheohjauksen tuomaa lisäresurssia vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, sekä perheiden saamaa matalan kynnyksen tukea. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja vanhempien välinen yhteistyö on lisääntynyt, kun perheohjaaja on ollut mukana tekemässä yhteistyötä.

Voidaan todeta, että perheohjauksen merkitys varhaiskasvatuksen henkilöstölle on kuormitusta vähentävä ja ammatillista vuoropuhelua lisäävä arjen lisäresurssi. Edellä mainittujen asioiden lisäksi perheohjaajan konkreettiset tiedot, neuvot ja opastaminen vaikuttavat työntekijöiden työhön: saadut vinkit auttavat toimimaan ja tekemään ratkaisuja ja päätöksiä soveltamalla tietoa omaan työhön. Perheohjaajan työn vaikutukset voi kiteyttää seuraavaan sitaattiin:

”Olen saanut kokonaisvaltaista kumppanuutta ja vertaistukea.”

4.3 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen merkitys perheille, vanhemmille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille

Arviointitutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen perheohjaus on tarpeellinen, ennalta ehkäisevä palvelu lapsiperheiden arjessa ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyökumppani.

Perheohjauksen hyödyt varhaiskasvatuksen työntekijöiden arjessa näkyvät perustyön kuormituksen jakamisena ja jaksamisen lisääntymisenä omassa työssä. Perheohjaajan kanssa käyty reflektiivinen keskustelu ja ammatillisten näkemysten jakaminen lapsen ja perheen asioissa lisäävät varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemystä ja ymmärrystä kokonaistilanteesta. Tärkeä hyötynäkökulma on myös se, että varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat, että perheohjaajan kanssa tehtävä yhteistyö mahdollistaa aikaa perustyön tekemiselle lapsiryhmässä, kun vastuuta perhetilanteesta voi jakaa perheohjaajan kanssa.

Perheohjaan havainnot lapsesta ja lapsiryhmästä tai esimerkiksi pienryhmän pitäminen koetaan lisäresurssiksi varhaiskasvatuksen arjessa. Työntekijöiden näkökulmasta merkitykselliseksi yhteistyömuodoksi todettiin myös se, että perheohjaaja voi ottaa hoidtaakseen esimerkiksi lisätiedon hankkimisen tietystä aiheesta ja tuoda selvittämänsä tieto ryhmän hyötykäyttöön.

Perheiden näkökulmasta katsottuna perheohjauksen hyödyt ennalta ehkäisevänä perhepalveluna tulevat esiin lapsen ja perheen hyvinvoinnin lisääntymisessä. Vanhemmat kokevat, että jo kuulluksi tuleminen perheohjaajan kanssa käydyssä keskustelussa, on merkittävä hyöty lapsiperhearjessa ja kasvatustehtävässä jaksamiseen. Vanhemman omaa taakkaa tai pelkoja tilanteessa helpottaa myös se, että arjen haasteita normalisoidaan ja he kuulevat, että eivät ole yksin haasteiden edessä. Perheohjaajan rooli on merkityksellinen rinnalla kulkijana ja kuuntelijana. Läsnäolon, tuen ja ohjauksen tavoitteina ovat perheen omien voimavarojen vahvistaminen sekä perheen itsenäinen toiminta.

Myös lapsiperhearjessa hyödynnettävät ja oman perheen tarpeisiin mukautettavat vinkit ja neuvot, joita perheohjaaja on käynyt yhdessä vanhempien kanssa läpi, ovat vanhempien näkökulmasta perheohjauksen merkittävä hyöty. Nykypäivänä tietoa on saatavilla paljon erilaisista lähteistä, mutta vanhemmat selvästi kaipaavat sitä, että heidän kanssaan keskustellen käydään nämä arjen sujuvuutta lisäävät tekijät läpi ja mietitään, miten ne toimivat juuri heidän perheessään lisäten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Suuri merkitys on myös sillä, että perheohjauspalvelu on perheiden saavutettavissa jo valmiiksi heidän arkeensa kuuluvassa ympäristössä, eikä heidän tarvitse hakea palvelua muualta.

Sekä työntekijöiden että asiakasperheiden näkökulmista katsottuna perheohjauksen hyödyt näyttävät kohdentuvan juuri niihin asioihin, jotka perheohjauksen tavoitteiksi on kappaleessa 2.4 asetettu. Työntekijöille perheohjaajan panostus merkitsee vastuun jakamista ja vahvaa ammatillista, refleктоivaa tukea, joilla pyritään yhteistyössä lisäämään hyvinvointia lapsiryhmässä ja perheissä. Vanhemmat kokevat, että perheohjaajan kanssa tehty yhteistyö on lisännyt heidän voimavarojaan, perheen hyvinvointia ja tuonut lapsiperhearkeen neuvoja ja vinkkejä ennalta ehkäisevästi.

5 POHDINTA

Tämän vajaan vuoden aikana, jonka olen toiminut perheohjaajana, olen havainnut perheohjauksen merkityksen sekä lapsiperheille että varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Perheille palvelun helppo ja nopea saatavuus on nykypäivän hektisessä yhteiskunnassa arkea helpottava ja avun hakemista mataloittava tekijä. Samoin varhaiskasvatuksen arjessa työntekijöitä helpottaa se, että he tietävät, mistä yhteistyökumppani ja tukea arjen perustyöhön on saatavilla.

Mediassa on noussut viime aikoina esiin varhaiskasvatuksen henkilöstön vaihtuvuus ja haasteet arjen työssä jaksamisessa. Koen, että tutkimukseni hyötynäkökulma tuo

hyvin esiin sen, että perheohjaus koetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön työhyvinvointia lisääväksi yhteistyömuodoksi, joka tukee varhaiskasvatuksen henkilöstöä heidän perustyössään.

Varhaiskasvatuksen perheohjaus tavoittaa suuren osan lapsiperheitä heidän arjen ympäristössään eli varhaiskasvatuksen erilaisissa yksiköissä. Porin kaupungin kasvatuksen ja sivistyksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2019–2028 todetaan:

”Kasvua ja oppimista tukevat matalan kynnyksen palvelut jalkautetaan päiväkoteihin ja kouluihin, joista lapset, nuoret ja heidän perheensä on helpointa tavoittaa.”

”Päiväkoteja kehitetään hyvinvointikeskuksina ja alueensa lapsiperheiden kohtaamispaikkana. Yhteistyöllä tarjotaan kohdennettuja palveluita syrjäytymisuhan alla oleville perheille.”

Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheohjaajien yhteistyöllä pystytään huomioimaan perheiden monimuotoisuus ja tarjoamaan kohdennettuja, varhaisia tukimuotoja. Yhteistyö muiden palveluntarjoajien kanssa korostuu ja muuttuu muotoaan, kun pohditaan sivistystoimialan linkittymistä tulevaisuuden SOTE-alueisiin. Perheohjaus on mielestäni myös hyvä linkki sivistystoimialan ja SOTE-osapuolien välillä, kun monitoimijainen SI-SOTE-yhteistyö käynnistyy.

Valtioneuvoston laatimassa Lapsistrategiassa (2021) vanhemmuuden tukeminen ja perhelähtöisyys on nostettu esiin ja käsitys vanhemman tukemisen vaikutuksista lapsen hyvinvointiin on korostunut. Lapsistrategiassa luodaan lapsen oikeuksia kunnioitava, lapsi- ja perhemyönteinen Suomi. Päättävöitteena on lasten hyvä elämä, jota tuetaan toimivalla palvelujärjestelmällä. Lapsistrategian linjauksissa otetaan huomioon ennaltaehkäisevän työn lisääminen varhaisen tuen ja puuttumisen avulla. Matalan kynnyksen palvelut, toimintamuodot ja varhainen tuki on nostettu strategiassa merkittävään rooliin. Niiden saavutettavuutta, vahvistamista ja kehittämistä korostetaan. (Lapsistrategia 2021, 7, 36, 39.)

Lapsistrategiassa todetaan, että varhainen tuki lapsiperheille ja hyvinvoinnin edistäminen ovat omiaan ehkäisemään raskaampien palvelujen tarvetta. Perheohjauspalvelua

on Porin kaupungin varhaiskasvatuksessa ollut tarjolla suhteellisen lyhyen ajan, joten vielä ei pystytä osoittamaan, kuinka suuri vaikutus ennalta ehkäisevillä toimilla on tässä suhteessa ollut. (Lapsistrategia 2021, 38.)

Opinnäytetyössäni nousee hyvin esiin se, että varhaiskasvatuksen perheohjaus on sekä Lapsistrategiassa että Porin kaupungin kehittämissuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukainen matalan kynnyksen, ennalta ehkäisevä lapsiperhepalvelu, joka tukee perheiden hyvinvointia. Varhaiskasvatus perheiden arjen tukena –hanke jatkuu ainakin vuoden 2022 loppuun, ja tulevaisuudessa pohdittavaksi tuleekin, onko tällainen toimintamalli mahdollista vakiinnuttaa Porin kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin.

LÄHTEET

Anttila, P. 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistoiminta. Hamina: AKATIIMI Oy.

Jaakonsaari, K. 2020. Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulma. Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Joensuun kaupungin www-sivut. Kasvun ja vanhemmuuden tuki. Viitattu 21.3.2022.
<https://www.joensuu.fi/kasvun-ja-vanhemmuuden-tuki>

Jokinen, E. Laadullinen arviointitutkimus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 19.3.2022.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kajaanin kaupungin www-sivut. Varhaiskasvatus. Viitattu 21.3.2022.
<https://www.kajaani.fi/tiedostot/varhaiskasvatuksen-perheohjaajien-esite-pdf/?1628867413>

Lapsistrategia 2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8.

Lehto, M. 2021. Perheohjaus Porin varhaiskasvatukseen. Vanhempien näkökulmasta. Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Lempäälän kaupungin www-sivut. Kasvun tuki varhaiskasvatuksessa viitattu 21.3.2022.
<https://www.lempaala.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/viestinta-kotien-kanssa/>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Piipponen, P. & Turtiainen, J. 2015. ”Jos vanhemmat voivat hyvin, niin lapsetkin voivat hyvin.” PERHEOHJAUS VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA. Sosiaalialan koulutusohjelma. Karelia-ammattikorkeakoulu.

Porin kaupungin www-sivut. Kasvun ja sivistyksen kehittämisohjelma. Viitattu 28.3.2022.
<https://www.pori.fi/talous-ja-strategia/strategiat-ja-ohjelmat>

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.

Sorvo, S. 2021. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen merkitys lapsiperheiden tukena. Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma. Kajaanin ammattikorkeakoulu.

Talentia lehti 21.8.2017. Varhaiskasvatuksen perheohjauksessa saa tukea vanhemmuudelle. Viitattu 21.3.2022

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta – Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere. Tampere University Press.

Tuusulan kunnan www-sivut. Varhaiskasvatus ja koulutus. Viitattu 21.3.2022.
https://www.tuusula.fi/sivu.tmp1?sivu_id=9653

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus 2022. Määräys OPH-700-2022.

Vartiainen, P. 2007. Monitahoarvioinnin periaatteet ja prosessit. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Vuori, J. 2022. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 25.3.2022.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Vuori, J. & Nätkin, R. 2007 (toim.). Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.

Kyselylomake varhaiskasvatuksen henkilöstölle

1. Millaisissa asioissa olet tehnyt perheohjaajan kanssa yhteistyötä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

*

- Lapsen kasvu ja kehitys
- Perhetilanne
- Tiimin asiat
- Palveluohjaus: esim. perheelle tarpeellisen palvelun etsiminen
- Perheohjaaja on ollut mukana lapsen vasu/eops- tai muussa keskustelussa

2. Kuvaile, miten perheohjaaja on tilanteessa toiminut? Onko yhteistyö ollut jotakin muuta kuin kysymyksen 1 vaihtoehdot?

*

Kirjoita vastaus

3. Mitä hyötyä perheohjauksesta on ollut oman työsi näkökulmasta katsottuna? Voit valita useamman vaihtoehdon.

*

- On jäänyt enemmän aikaa omalle perustyölle
- Olen saanut pedagogista tukea omaan työhön
- Perheohjaaja on tuonut tiimilleni lisätietoa tarvitsemassamme asiassa
- Perheohjaajan havainnot lapsesta ovat tukeneet omaa näkemystäni lapsen asiasta
- Perheohjaajan työ on tuonut ryhmään lisäresursssia: esim. havainnointi tai pienryhmän pitäminen
- Yhteistyö perheohjaajan kanssa on lisännyt työhyvinvointia: esim. omaa jaksamista arjen työssä

4. ARVIOI, mitä hyötyä perheohjaajan työstä on ollut perheen näkökulmasta katsottuna? Voit valita useamman vaihtoehdon.

*

- Lapsi on saanut tukea kasvuunsa tai kehitykseensä liittyvissä asioissa
- Vanhemmat ovat saaneet neuvoja lapsen kasvatukseen/kehitykseen liittyvissä asioissa
- Perhe on ohjattu tarvitsemiinsa palveluihin
- Perhe on saanut tukea muussa asiassa: esim. haastava elämäntilanne
- Perheohjaajan työ on lisännyt perheen ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä

5. Kuvaile vielä tilanne, jossa perheohjaajan kanssa tekemäsi yhteistyö on vaikuttanut positiivisella tavalla omaan perustyöhösi?

*

Kirjoita vastaus

Kysely ja puolistrukturoitu haastattelu perheohjauksen asiakasperheille

1. Millaisissa asioissa olet tehnyt perheohjaajan kanssa yhteistyötä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

*

- Lapsen kasvu ja kehitys: esimerkiksi uhmaikä, mediaan liittyvät asiat
- Perhetilanne
- Palveluohjaus: esim. perheellemme tarpeellisen palvelun tai esimerkiksi harrastustoiminnan etsiminen
- Perheohjaaja on ollut mukana lapsen vasu/eops- tai muussa keskustelussa
- Varhaiskasvatuksen arkeen liittyvissä asioissa

2. Kuvaile, miten perheohjaaja on tilanteessa toiminut? Onko yhteistyö ollut jotakin muuta kuin kysymyksen 1 vaihtoehdot?

*

Kirjoita vastaus

3. Mitä hyötyä perheohjauksesta on ollut perheenne näkökulmasta katsottuna? Voit valita useamman vaihtoehdon.

*

- Olen/olemme saaneet jakaa ajatuksemme tai huolestamme perheohjaajan kanssa
- Olen/olemme saaneet vinkejä ja neuvoja lapsiperhearkeen liittyvissä asioissa esim. arkirutiini, lapsen uhma
- Perheen hyvinvointi on lisääntynyt
- Vanhemman/vanhempien jaksaminen on lisääntynyt
- Lapsen kasvun tai kehityksen haasteet on huomioitu ja niihin on saatu tarvittavaa tukea

4. Kuvaile vielä tilanne, jossa perheohjaajan kanssa tekemäsi yhteistyö on vaikuttanut positiivisella tavalla perheeseen ja miten yhteistyö on lisännyt perheenne hyvinvointia?

*

Kirjoita vastaus